

Jelentős és/vagy Nobel-díjas közgazdászok

---

*Egyik lábán ellenőrizetlen hipotézisek,
a másikon ellenőrizhetetlen jelszavak
- így botorkál előre a nemzetgazdaságtan.
Feladatunk az, hogy az ideológiának
és a tudománynak ebben az elegyében
a kettőt, amennyire csak lehet, szétválasszuk.*

Joan Viloet Robinson

A cikkben a „Közgazdasági Nobel-díjjal” elismert 74 tudós munkásságát vesszük szemügyre, besorolva őket a haszon elsőségét legitimizáló, absztrakt matematikára és hiperracionális fogyasztóra épülő ún. utilitárius közgazdaságtan irányzatába, illetve az emberi boldogság, erkölcs nehezebben megfogható kategóriáit előtérbe helyező ún. morálökonómiai irányzatba. Bár a haszonökonómia túlsúlyos kétségtelen és folyamatos, Alfred Nobel és Alfred Marshall nyomán ezt a közgazdaságtan és a Nobel-díj eredeti szándékától eltévelyedőnek minősítjük, Keynes nyomán pedig a tendencia megfordulására számítunk.^[2]

ALFRED NOBEL ÉS DÍJA - 1901.

A Nobel-díj az egyik legrangosabb kitüntetés, amelyet tudós/alkotó megkaphat az élete során. Nem véletlen, hogy minden évben hatalmas várakozás előzi meg a díjazottak nevének nyilvánosságra hozatalát, s ugyancsak rendkívüli figyelem kíséri magát a díjátadó ceremóniát. A Nobel-díjjal elismert személyek kiválasztásával a Nobel-díj bizottság orientál, értéket közvetít, trendet állít fel

[1] Pannon Egyetem, Georgikon Kar, egyetemi docens (tg@georgikon.hu). A szerző köszönetet mond Bognár Károlynak (KÖVET) és Dr. Szigeti Cecéliának (SZE) a cikk megírásában nyújtott segítségükért.

[2] A cikk háttérül szolgáló kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/1-11-1-2012-0001 Nemzeti Kiválóság Program című kiemelt projekt keretében zajlott (Új Közép-Európa Kiváló Kutatói Ösztöndíj magyar és külföldi oktató-kutatóknak a konvergencia régiókban). A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

- alkalmanként pedig, kétségtelen, politikai véleményt nyilvánít. Nagy tehát a bizottság felelőssége a világ „ízlésének” alakításában.

A tudományos élet kevés olyan vívmánnyal rendelkezik, ami nem testesül meg termékben vagy technológiában, átlépi a közvélemény ingerküszöbét, és tartósan meg is marad ott. A Nobel-díj kétségtelenül ilyen. Alfred Bernhard Nobel svéd kémikus és feltaláló 1895-ben kelt végrendeletében úgy rendelkezett, hogy vagyona kamataiból évente jutalmazza meg a (1) fizika, (2) kémia, (3) orvostudomány legkiválóbb alkotóit, továbbá akik legtöbbet tettek (4) a békéért és a legnagyobbat alkották (5) az irodalomban. Fontos, hogy a 10 millió svéd korona (kb. 300 millió forint) „értékű”^[3] díj nem tudományos, humanitárius vagy művészeti életmű díj, hanem egy-egy konkrét mű, teljesítmény elismerése, amit az indoklásban ki is kell emelni. A békedíjat megkaphatja jogi személy is, de a három tudományos és a béke Nobel-díjat csak még élő és természetes személy. A díjakat a Svéd Királyi Tudományos Akadémia ítéli oda.^[4]

[3] Az olimpiai érem és Oscar díj mellett a világ legnagyobb preztizsú díjaként az eszmei érték nyilván nagyságrenddel meghaladja a pénzjutalmat, amit sokszor fel is ajánlanak a díjazottak jótékony célra.

[4] Egy bekezdés erejéig érdemes kitérnünk arra a „tényre”, amit minden művelt magyar tudni vél, miszerint Magyarország az első, vagy legalábbis élenjáró a világon a népesség nagyságához viszonyított Nobel-díjasok számában. A kérdés objektív vizsgálata nehezebb, mint gondolnánk. A Wikipédia magyar oldala például 16 magyar származású Nobel-díjasról „tud” (i), az angol már csak 12-ről (ii), míg egy erre szakosodott statisztikában csupán három hazánkfia szerepel (iii). Valóban érdekes kérdés, hogy aki pl. nem beszéli nyelvünket s sosem élt itt, avagy aki kifejezetten nem vallja magyarnak magát, azt számon tarthatjuk-e honfitársunkként, mivel mondjuk szülei a Monarchia területéről vándoroltak ki az Egyesült Államokba. Mérvadónak fogadhatjuk el a Nobel-díj saját honlapját (www.nobelprize.org), amely szerencsére kiváló adatbáziselemzés-résszel rendelkezik. Itt nem egyszerűséggel születési hely szerint szűrhetők az emberek, ha a volt Osztrák-Magyar Monarchia magyar területeit is kipipáljuk (Ausztriát természetesen nem, Csehországot és Szlovákiát pedig igen), akkor 8 magyar Nobel-díjast kapunk. Magyarország még a 3-as alsó becsléssel is 19. az abszolút rangsorban, amit az USA vezet toronymagasan (270 Nobel-díjas a 695-ből), követi az Egyesült Királyság (100) és Németország (77) (forrás: iii, 1901 és 2002. közötti adatok). Talán jobb hír számunkra, hogy ugyanezen honlap szerint a népesség nincs bent az első 50 olyan tényező között, amivel a díjazottak száma korrelál (eltérően a 2. legerősebben korreláló könyvtári alkalmazottakkal [85%], a könyvtári kötetek számával [82%], vagy a kissé viccesnek ható, 8. helyet megszerző édesség importtal [76%]). A pontos népességre jutó számítások kívül esnek e könyv fókuszán, de azért annyit mondhatunk, hogy figyelembe véve a vezető országok népességét (2012-es adatok szerint USA 314 millió, Egyesült Királyság 62 millió, Németország 82 millió lélek, Magyarország valóban a legjobbak között van. A dolog fő szépséghibája a „zsenimegtartó erőnkben”, avagy „tudomány menedzsmentünkben” van, a magyar kötődésű díjazottak közül mindössze kető utazott ki a díj átvételére Magyarországról, s egy kötődött elsősorban magyar intézményhez a díjazás időpontjában (Szent-Györgyi Albert, fizika, 1937). A kisebbik szépséghiba a statisztika kérlelhetlensége: hiába érjük utol a nagy nemzeteket, a kis népességűek verhetetlenek az egy díjra jutó lakosságszámban, a listát az 49 ezer lakosú Feröer-szigetek vezeti, követi Saint Lucia, Luxemburg és Izland (iv).

További számtologatás helyett közöljük a legszélesebb „magyar” listát a magyar wikipédia alapján (14 ember): Lénárd Fülöp (fizikai, 1905); Bárány Róbert (orvosi, 1914); Zsigmondy Richárd (kémiai, 1925), Szent-Györgyi Albert (orvosi, 1937); Hevesy György (kémiai, 1943); Békésy György (orvosi, 1961); Wigner Jenő (fizikai [megosztva], 1963); Gábor Dénes (fizikai, 1971); Daniel Carleton Gajdusek (orvosi [megosztva], 1976); Milton Friedman (közgazdasági, 1976); Elie Wiesel •

A díj hivatalos honlapja szerint eddig (1901 óta) 863 személy^[5] kapta meg az elismerést, amely erősen torzít a férfiak felé: mindössze 44 alkalommal kapta azt nő, s egyedül Marie Skłodowska-Curie két alkalommal (1903 fizika, 1911 kémia). Leggyakrabban 60 és 64 év koruk között kapják meg a kutatók az elismerést, de a legfiatalabb díjazott már 25 évesen elkönnyvelhette a kitüntetést (Lawrence Bragg, fizika, 1915). Úgy tűnik, a zseniális felismerések helyét átvette a hosszú, monoton munka, a 13 legfiatalabb (33 éven aluli) díjazott közül csak egy kapta meg az elismerést a 21. században (ő is a béke kategóriában: Tawakkol Karman, 2011). Ez különösen igaz a közgazdasági díjak esetében, ahol „a csapat Benjáminja” (a kategóriák legfiatalabbjai közül a legidősebb) Kenneth Arrow. 51 éves volt, amikor 1972-ben átvehette az elismerést. Az öregségi rangsor koronázatlan királyai viszont a közgazdászok: az első helyen a 90. évében díjazott Leonid Hurwicz (2007), a másodikon a 2012-es nyertes Lloyd S. Shapley (89) áll.

A SVÉD NEMZETI BANK „KÖZGAZDASÁGI NOBEL-DÍJA - 1968.

A „közgazdasági Nobel-díj”-at mindig idézőjelbe kellene tenni, s hozzáfűzni, hogy a nehezen kialakult hivatalos megnevezés „a Svéd Nemzeti Bank Közgazdaságtudományi Díja Alfred Nobel emlékére”. A látszólagos szófacsarás mögött több áll, mint kínos akkurátusság: az alapító Nobel szándékában nem szerepelt a közgazdasági díj. Más szavakkal ez az elismerés valójában nem is Nobel-díj: Alfred Nobel 1895-ben kelt végrendeletében ugyanis nem említi, hogy e tudományág kiemelkedő művelőit is az általa alapított elismerésben kellene részesíteni. A díjat a Svéd Központi Bank (Sveriges Riksbank) hozta létre 1968-ban, alapításának 300. évfordulóján. Az egyszerűség kedvéért azonban mégis közgazdasági Nobel-díjnak hívjuk.

Az a tény, hogy a közgazdasági Nobel-díj 1968-ban, nem pedig 1895-ben született meg, jól jellemzi ennek a tudományágnak a törekvéseit, ellentmondásait, vagy mondjuk úgy: a görccseit. Alfred Nobel végrendeletének megírása idején a közgazdaságtan még nem számított a fizikához, a kémiához hasonló „egzakt” tudománynak: a klasszikusok műveiben csak logikus verbális okfejtéseket találunk, matematikai képleteket nem. Nobel nyilván észre sem vette a szárnyait bontogató közgazdaság-tudományt, amelynek jöllehet már az ő életében és azt megelőzően is voltak kiváló művelői, de a kánonban elfoglalt

- (béke, 1986); Polányi János (kémiai [megosztva], 1986); Harsányi János (közgazdasági [megosztva], 1994); Oláh György (kémiai, 1994); Kertész Imre (irodalmi, 2002); Herskó Ferenc (kémiai [megosztva], 2004). Bödők Zsigmond [1997]: *Nobel-díjas magyarok* c. könyvében is ezt a listát közli, természetesen nem tárgyalva a két utolsó díjazottat. (Források (Letöltés ideje: 2013.01.25–26): i.) <http://hu.wikipedia.org/wiki/Nobel-d%C3%ADj> „Magyar vagy magyar származású díjazottak”; ii.) http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Nobel_laureates_by_country; iii.) http://www.nationmaster.com/graph/peo_nob_pri_lau-people-nobel-prize-laureates; iv.) http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_Nobel_laureates_per_capita.)

[5] Ebből a Béke Nobel-díj kategóriában 21 alkalommal jogi személy, azaz szervezet.

státusza még igen-igen kétséges volt. A dinamit feltalálója ezért valószínűleg nem is gondolt arra, hogy közgazdászok is részesedjenek az általa alapított elismerésből. (A mesék alkotóinak ott volt az irodalmi Nobel-díj.) Arról csak legendák keringenek, hogy a nagyon is egzakt matematika művelőit miért hagyta ki a végrendeletéből, ezekkel azonban nem kívánunk foglalkozni.

A DÍJAZOTTAK – TÖBB MATEMATIKA, MINT KÖZGAZDASÁGTAN

Érdekes tanulmányoznunk a közgazdasági Nobel-díjasok munkásságát, mert az egyfajta modern közgazdasági elmélettörténetet vázol. A 20. század első felében eldőlt, mi is az a közgazdaság-tudomány, s a Közgazdasági Díj Választási Bizottsága a legelső kitüntetettek kiválasztásával ki is fejezte, hogy mit gondol a közgazdaságtanról. Az első közgazdasági Nobel-díjat 1969-ben megosztva kapta egy norvég és egy holland tudós: Ragnar Frisch és Jan Tinbergen, „a gazdasági folyamatok elemzésére szolgáló dinamikus modellek kifejlesztéséért és alkalmazásáért”. Frisch 1926-ban matematikai statisztikából szerzett PhD-t, és főleg ennek közgazdasági alkalmazásai, a matematikai modellezés és a makroszintű tervezés állt érdeklődése középpontjában. Egyik alapítója volt az Ökonometriai Társaságnak. Egész életében arra törekedett, hogy a közgazdaság-tudományt egzakt, kvantitatív tudománnyá formálja.

Jellemző, hogy Tinbergen sem közgazdaságtanból, hanem fizikából szerzett diplomát és ebből a tárgyból is doktorált. (A doktori értekezésének ugyanakkor már voltak közgazdasági vetületei is.) A közgazdasági problémák vizsgálatában szívesen alkalmazott matematikai módszereket. Ő az ökonometriai módszerek fejlesztője és a többegyenletes, makroökonometriai modellek atyja. Ugyanakkor ő maga azt hangsúlyozta, hogy számára sosem a módszertan, mindig a közgazdasági probléma és annak megoldása, az alapkérdés volt a fontos.

Mire akarunk mindezzel utalni? Csupán arra, hogy a bizottság láthatólag már a kezdet kezdetén nagyon lényegesnek tartotta, hogy a díjazott témával és a díjazottak személyével is demonstrálja: a közgazdaságtudomány nem holmi spekulatív „agyalgás”, hanem a matematikához és a fizikához hasonlatos egzakt, kemény tudomány. Ha kicsit cinikusak akarnánk lenni, azt mondhatnánk: matematikusnak, de legalábbis fizikusnak kell lenni ahhoz, hogy valaki komoly eredményt tudjon elérni benne. Ugyanakkor a kijelentés csak félig vicces, hiszen a Nobel-díjasok között tényleg sok matematikust, vagy a matematikában rendkívül jártas tudóst találhatunk Leontieftől Koopmanson és Kantorovicson, Haavelmon és Nashon át Harsányiig és Kuznetsig.

Ez az egzakt tudományként való bizonyítási vágy – még ha akadnak is időnként kivételek – végigvonul a közgazdasági Nobel-díj teljes történetén. Azt is mondhatnánk, hogy a díjazottakat kiválasztó grémium szemében a módszer sok esetben fontosabb, mint maga a megoldandó közgazdasági probléma. Bekker Zsuzsa meg is jegyzi az általa szerkesztett, a közgazdasági Nobel-díjasokat

2004-ig bemutatató kiváló könyv bevezetőjében: Igen sok a részben vagy egészben módszertani díjnak tekinthető elismerés.^[6] A díjazott kutatási témák tekintetében sem szeret „mellényúlni” a bizottság. A matematikai módszerek alkalmazása mellett a bírálók fontosnak tartják, hogy a díjazott témája a közgazdasági főáram kedvenc kutatási területei közül kerüljön ki.^[7] Az 1969-től napjainkig ebben az elismerésben részesített 71 tudós majdnem 90 százaléka a mainstream berkeiből került ki. A díjazottak pontos listáját a cikk végén közöljük, fényképpel, névvel, születési adatokkal, a díj odaítélésének hivatalos indoklásával, végül az erényökonómia (E) ill. haszonökonómia (U – utilitárius) vonulatába való besorolásunkkal. Az utilitárius túlsúlyban egyetértünk Bekker Zsuzsával, aki röviden, de velősen foglalta össze ezzel kapcsolatos véleményét: A közgazdaságtan mainstream vonulatának központi értékeit megkérdőjelező felfogások vagy az azokat vitató kutatások nem tartoznak a díjosztás fő vonulatába. A piaci koordináció, az egyensúly-konceptió és a homo oeconomicus feltevés nagy hármasa, mely hosszú idők óta a domináns közgazdasági gondolatrendszerek alappillére adja, továbbra sem jutott a trónfosztottság állapotába, de még annak közelébe sem.^[8]

UTILITÁRIUS TÚLSÚLY - MORÁLÖKONÓMUSOK CSAK MUTATÓBAN

Említettük, milyen nagy a felelőssége a Nobel-díjat odaítélő Bizottságnak, hiszen döntéseivel trendeket állít föl, irányokat határoz meg, értékeket közvetít. Nos, a grémium eddigi döntéseinek nagyon magas százaléka alapján a közgazdaságtan alapvetően egy önmagába zárt (módszertan-meghatározott), a valóságtól hermetikusan elszigetelt tudomány. A főáram képviselői ugyanis olyan tudósok, akik megalkotják a saját hasznának maximalizálására törekvő hiperracionális fogyasztót, amilyen a valóságban nem létezik; modellt fabrikálnak a profitját maximalizáló, a környezetétől teljesen elszigetelt, levegőben lebegő vállalatról, amilyen a valóságban szintén nem létezik; és ők azok is, akik szinte vallásos áhítattal istenítik a mindent megoldó, mindent elintéző piacot, avagy a „láthatatlan kezét”. Az embernek az az érzése támad, hogy a főáramú közgazdaságtan kritikátlan és hűséges kiszolgálója a senkire és semmire tekintettel nem lévő, csak a saját hasznát néző, értékmentes pénzgazdaságnak. A Nobel-díj Bizottság pedig a maga tekintélyével és döntéseivel erősíti ezt a fennálló rendet.

[6] Bekker Zs. (szerk.) (2005): *Közgazdasági Nobel-díjasok 1969-2004*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Kerszöv, Budapest. 14.

[7] E területek között pedig nem szerepel az, hogy az uralkodó közgazdaságtan milyen emberképet is fogad el szinte kritika nélkül. Ezt a képet inkább adottságnak veszik, ilyen módon az beépül mindennapi életünkbe, a társadalmi szabályokba is, ahogyan arról Pintér 2013-as munkájában is olvashatunk.

[8] Bekker Zs. (2005): i. m. 16.

Cikkünk témája szempontjából mindez azt jelenti, hogy a közgazdasági Nobel-díjra elsősorban a haszonökonómia művelői esélyesek. Az embernek az az érzése, hogy a közgazdasági Nobel-díjak odaítélésével nem az a Bizottság célja, hogy teret adjon az új gondolatoknak, az esetleges új közgazdasági paradigmát tartalmazó innovatív műveknek, egyáltalán a világ változásait követő és leképező gondolkodásnak, hanem az, hogy fenntartsa a főáram szellemi egyeduralmát.

De kicsit előreszaladtunk, hiszen még csak az első közgazdasági Nobel-díj odaítéléséről ejtettünk szót, s ebből vontunk le messzemenő, de talán nem alaptalan következtetéseket.

Természetesen e cikk keretei nem teszik lehetővé, és nem is célunk, hogy bemutassuk az eddig közgazdasági Nobel-díjjal kitüntetett mind a 74 tudós életét és munkásságát. Megteszik ezt az olyan művek, mint például a már említett Bekker Zsuzsa-könyv, vagy az olyan internetes oldalak, amelyek hivatalból ezzel a témával foglalkoznak (nobelprize.org). Mindössze arra törekszünk, hogy felvillantsuk: a világ közgazdaságtanát a mainstream uralja, amely a tudomány fellegvárából is kapja a bátorítást, az elismerést, a támogatást. Miért probléma ez? Azért, mert napjainkra kiderült, hogy a jelenleg uralkodó gazdasági modell, amelynek tudományos megalapozója a főáramú közgazdaságtan, a szakadék felé taszítja a világot. A haszonökonómia a maga értéksemlegességével csődöt mondott. Itt lenne az ideje sokkal jobban odafigyelni az értékorientált erényökonómusokra, akik közül eddig csak alig néhányan részesültek a legmagasabb közgazdasági elismerésben.

A közgazdasági Nobel-díj bizottságának első döntése tehát a közgazdaságtant, mint egzakt tudományt mutatta be a nagyközönségnek. A második pedig nem hagyott kétséget a felől, hogy e tudomány tartalmát illetően mi a véleménye: 1970-ben az amerikai Paul Anthony Samuelson kapta meg az elismerést „a statikus és dinamikus gazdaságelmélet fejlesztése érdekében kifejtett tudományos munkájáért, és a közgazdaságtudomány elemzési szintjének emeléséhez való aktív hozzájárulásáért”. Valószínűleg kevesen tettek többet a főáramú közgazdaságtan elméleti tartalmának kialakításáért és e tartalom népszerűsítéséért, mint Samuelson. Számítalan kiadást megért tankönyve, az *Economics* (Közgazdaságtan) bizonyára e cikk olvasói előtt sem ismeretlen. Ezt a művet sokan a neoklasszikus szintézis – azaz a neoklasszikus és a keynesiánus eszméket ötvöző elmélet – megteremtőjének tekintik. Samuelson sokat tett azért is, hogy a matematikai módszerek polgárjogot nyerjenek a közgazdaság-tudományban: egyik fő műve, az először 1947-ben kiadott *Foundations of Economic Analysis* a matematikai közgazdaságtan napjainkig egyik meghatározó alapműve.

Kétségtelen, hogy Samuelson a főáramú (mainstream) közgazdaságtan egyik legerőteljesebb, legsokoldalúbb képviselője, aki nagyon sokat tett azért, hogy az újabb és újabb nemzedékek se távolodjanak el a fő áram gondolatosságától. Ha a Nobel-díj bizottság első döntését szimbolikusan tekintettük, akkor ez a második nem kevésbé az.

Négy évet kellett várni, hogy a közgazdasági Nobel-díjakat odaítélő bizottság ne a mainstream/utilitárius közgazdaságtan, hanem az érényökönómia művelői közül válasszon győztest. 1972-ben a brit John R. Hicks és az amerikai Kenneth J. Arrow vehette át az elismerést, „az általános gazdasági egyensúly elmélete és a jóléti közgazdaságtan terén nyújtott úttörő hozzájárulásukért”.

A téma maga nagyon is mainstream, hiszen, amint azt már említettük korábban, az egyensúly a főáramú közgazdászok egyik kedvenc kutatási területe. Ugyanakkor Hicks viszonylag korán, már az 1940-es években elkezdett távolodni a mainstreamtől. Sem az elméletet pusztán az elmélet kedvéért továbbfejlesztő amerikai közgazdászokkal, sem a tökéletes verseny piacot idealizáló kutatókkal, sem az ökonometriát az elmélet és a valóság közötti kapocsnak tekintő tudósokkal nem tudott és nem is akart azonosulni. Amint Bekker Zsuzsa írja: Hicks, akitől generációk tanulták meg azt, hogy hogyan kell eljárni az általános egyensúlyi közgazdaságtanban, saját növekedési elmélete kifejtésében már nem használta a mainstream közgazdászok akkoriban elfogadott „nyelvezetét”. Mire 1972-ben, az évtizedekkel korábbi teljesítményeiért megkapja a közgazdasági Nobel-díjat, már messze eltávolodik a főáramú közgazdaságtantól.^[9]

A LEGUTÓBBI TENDENCIÁK – 2013. DÍJAZOTTJAI

A legfrissebb eredményekre ugorva, 2013-ban a díjazottak kiválasztása során a Nobel-díj Bizottság folytatta az esélyegyenlőtlenség és fenntarthatatlanság erősen korszerűtlen hagyományait. A két Alfred újabb megtagadása – így is aposztrofálhatnánk a döntést. 2013. október 14-én hozták nyilvánosságra az akkor 44. alkalommal kiosztott „közgazdasági Nobel-díj” nyerteseit. A tudományág legnagyobb elismerését Eugene Fama és Lars Peter Hansen, a Chicagói Egyetem matematikai közgazdászai, valamint Robert Shiller, a Yale Egyetem kutatója kapta meg. A hivatalos indoklás szerint „az eszközárak empirikus vizsgálatában elért eredményeikért”. A Svéd Királyi Tudományos Akadémia magyarázata szerint a díjazottak azt kutatták egymástól függetlenül, hogy miképpen lehet akár évekre előrejelezni a részvény- és kötvénypiaci árak változását. Ehhez még hozzátették, hogy a három kutató munkássága megalapozta mai tudásunkat az eszközárakról.

Bekker Zsuzsa (2005) idézett könyvének bevezetőjében így fogalmaz: Többen talányosnak tartják, de a mai irodalom fényében mégis az mondható, hogy lényeges paradigmátikus váltás nem következett be a közgazdaságtanban. ... Rima (1995) azt a sajátos ellentmondást is felveti, hogy a mai közgazdasági tudatot ténylegesen befolyásoló, a mai paradigmának kifejezési módot adó fő művek nem azonosak az innovatív, nagy közgazdászok legfontosabb műveivel. ... Friedmant idézem, aki a „ki kaphat díjat” kérdésre azt a frappánsnak szánt, de

[9] Uo. 128.

„statisztikailag” helyénvaló választ adta, hogy „legyen férfi, legyen amerikai, és végezzen a Chicagói Egyetemen.”

Nos, a kis számok törvénye tovább erősödött: utoljára 14 éve fordult elő, hogy nem volt amerikai a díjazottak között. Azt eddig egyetlen színes bőrű tudós (Sir William Arthur Lewis, 1979-ben) és egyetlen nő (Elinor Ostrom, 2009-ben) kapta meg. Meg kell jegyeznünk, hogy már 1975-ben (a nők évében) volt egy komoly esélyes, Joan Violet Robinson. Nem tudni, nemi hovatartozása, erényökönómus volta, elméleti nonkonformizmusa,^[10] vagy más ok miatt, de nem kapta meg az elismerést.^[11]

A díjkiosztás amerikai nemzeti vágtaként is felfogható: bár több máshol született szakember is részesült az elismerésben, olyan szinte alig, aki ne az USA valamelyik vezető üzleti iskolájában dolgozott volna a díj odaítélésének időpontjában.

A KÉT ALFRED MEGTAGADÁSA

Az amerikai és férfi túlsúly, önmagában még nem feltétlenül lenne baj. Mégis az, mivel – objektívvé nehezen tehető – besorolásunk szerint az eddigi 74 díjazottból 62 tartozott a haszonökönómia irányzatába, s csak 12 a morálökönómia-éba. Márpedig széles körben ismert tény, hogy Alfred Nobel a dinamit feltalálása miatt érzett lelkifurdalását igyekezett csökkenteni az emberiség javát előmozdító alkotók jutalmazásával. De mi is „az Emberiség Java” a közgazdaságtanban? A válaszhoz egy másik alapító atyát hívhatunk segítségül, aki történetesen ugyanazt a keresztnevet kapta, mint Nobel.

Alfred Marshall (1842–1924) angol közgazdásról van szó, akit megkerülhetetlen a klasszikus közgazdászok között. A professzor az egyetemi szünetekben London nyomornegyedeit járta. 1890-ben kiadott fő művében (*The Principles of Economics*) megfogalmazta meggyőződését, miszerint a közgazdaságtan egyedüli legitimációja a szegénység elleni harc. „Progresszív kapitalizmus” rendszerében a vállalkozó munkásokról való gondoskodás kötelessége megelőzi a profithoz való jogot.

Mit szólna vajon a két Alfred az értékpapírárok mozgását előrejelző módszerek elismeréséhez a hatodik éve szünni nem akaró pénzügyi-gazdasági válság fényében? Miért néhány százmillió gazdag polgár problémáinak még jobb megoldásán törjük a fejünket, miközben 3-4 milliárd szegény ember nemcsak a tőzsde,

[10] A Keynes köréhez tartozó közgazdász figyelmének középpontjában a munkanélküliség, később az alulfejlettség, végül a környezetszennyezés állt. Az 1933-ban *The Economics of Imperfect Competition* c. könyvében kifejtette a monopolista piacon működő vállalatok új elméletét, melyben a gazdasági és politikai hatalom összefonódik. Keynes elméletének gyöngéje szerinte, hogy nem foglalkozott azzal, mit is termeljünk. Nem mindegy, hogy a teljes foglalkoztatás miatti keresletnövelés milyen árukban és szolgáltatásokban jelenik meg. Végül a katonai-ipari komplexum adta meg a választ: a prosperitás a hidegháború mellékterméke lett. Robinson szerint a cél nem a termelés általában, hanem a társadalmilag hasznos termelés! Elméletével Paul A. Samuelson fő ellenlábasa volt.

[11] Hickel, R. (1997): Joan Violet Robinson – Egy lángelkű nő a férficsapatban. In: Nikolaus Piper: *Híres közgazdászok az ókortól napjainkig*. Kossuth Kiadó, Budapest. 123.

de a fizetés szót sem ismeri, s napi 2-300 forintnak megfelelő összegből kénytelen megélni?^[12] Hogyan értékelhetjük, hogy az elértéktelenedett jelzáloghitelek, majd derivatívák az USA-ból kiindulva döntötték romba a szabad piac legnagyobb vívmányát, a bizalmat – ám az amerikai gazdasági iskoláktól láthatólag semmi sem áll távolabb, mint az önkritika!? De legfőképpen: hogyan fordulhat elő, hogy eddig jószerevével csak egyetlen olyan tudós (Amartya Sen, 1998-ban) részesült a rangos elismerésben, aki a szegénységet és az elosztást vizsgálta, a többiek – tisztelet a kivételnek – leginkább a haszonmaximalizáló gazdaságmatematikusok közel 240 éve építgetett elefántcsonttornyában végezték kifinomult számításait, s eszükben sem volt kimenni a szegények közé? Hogy lehet az, hogy 44 évvel az ökológiai lábnyom deficitessé válása után, amikor számtalan jelentés bizonyítja az ökológiai fenntarthatatlanságot, „a szűkös erőforrások racionális elosztása tudományának” ingerküszöbét nem érték el az ökológiai vagy jóléti mutatók?

1. ábra: Alfred Nobel vélhető vélekedése az öt eredeti (jobb felső sarok), ill. az utólag hozzáadott közgazdasági Nobel-díjról (bal alsó sarok)

Forrás: Címlapgrafika. Lépések a Fenntarthatóság felé c. szaklap, 2014. tavasz, 19. évf. 1. sz. 58.

Azt hiszem, nem kell közgazdasági képzettséggel, sőt érdeklődéssel sem rendelkezni ahhoz, hogy választ adjunk ezekre a kérdésekre. Ám annál nehezebb nem lemondóvá vagy cinikussá válni a tények ismeretében. A közgazdasági

[12] Ez a probléma hazánkban is tetet ölt, amit számos tanulmány és kutatás is bizonyít. A válság hatására jelentős mértékben átrajzolódott a fogyasztási szerkezetünk, a korábban luxuscikkeknek minősülő javak fogyasztása jelentősen visszaesett, ami hatással volt és van a gazdaság mai struktúrájára. Érdekes módon a lakosság ezen hatásokat kiválóan érzékelte, azonban a recesszió fogalmával már nem párosította azokat. (Csiszárík-Kocsir Á. (2011a): *A gazdasági válság hatásainak vizsgálata életkor szerint egy primer kutatás eredményeinek tükrében*. Erdei Ferenc VI. Tudományos Konferencia, Kecskemét, 2011. augusztus 25. Kecskeméti Főiskola, Kertészeti Főiskolai Kar. 203-207.; Csiszárík-Kocsir Á. (2011b): *A gazdasági válság hatásai az iskolai végzettség alapján képzett csoportokban egy kvantitatív kutatás eredményeinek tükrében*. Erdei Ferenc VI. Tudományos Konferencia, Kecskemét, 2011. augusztus 25. Kecskeméti Főiskola, Kertészeti Főiskolai Kar. 208-212.; Csiszárík-Kocsir Á. (2012): *A gazdasági válság hatására kialakult recesszió érzékelése egy kérdőíves kutatás eredményeinek tükrében*. Humánpolitikai Szemle, március. 52-60.)

Nobel-díj kiosztása másodsorban érdek-, elsősorban legitimáció-vezérelt folyamat! Ám a világtörténelemnek van egy mélyebb rétege is, amit Lord Maynard Keynes így fogalmazott meg fő művének, az Általános elméletnek (1935) zárszavában: A közgazdászok és politikai bölcselek nézetei – akár igazuk van, akár tévednek – sokkal nagyobb hatásúak, mint rendszerint hisszük; valójában mindennél jobban hatnak világunk sorsára. Azok a „gyakorlati emberek”, akik menteseknek vélik magukat minden szellemi befolyás hatásától, rendszerint valamelyik rég elhunyt közgazdász rabszolgái. Magas állásokat betöltő örültek, akik hangokat hallanak a levegőben, hajdani könyvmolyoktól kölcsönözték rögeszméik magvát. Meggyőződésem, hogy rendkívül eltúlozzák a hagyományos érdekek erejét az eszmék fokozatosan érvényesülő hatalmával szemben. Az eszmék nem azonnal, de bizonyos idő múltával utat törnek; a közgazdaságtudomány és az állambölcselet terén ugyanis kevesen működnek olyanok, akiket huszonötödik vagy harmincadik életévük betöltése után új elméletek befolyásolnak, s ezért valószínű, hogy azok az eszmék, amelyeket közhivatalnokok és politikusok, sőt agitátorok a folyó eseményekre alkalmaznak, nem éppen a legújabbak. Előbb vagy utóbb azonban az eszmék és nem a hagyományos érdekek törnek új utakat, és vezetnek jóra vagy rosszra.^[13]

Az alapvető különbség az utilitárius közgazdaságtan és az erényökonómia között, hogy az előbbi az embert egy hiperracionális, minden körülmények között saját hasznának a maximalizálására törekvő, egydimenziós szörnyszülöttnek tekinti, míg az erényökonómia olyannak, akinek vannak értékei, erényei, azaz személynek. A személyre kevésbé húzhatók rá a matematikai formulák, mint a homo oeconomicusra. Úgy is fogalmazhatnánk: a személy nem modellezhető.

Lezárva a közgazdasági Nobel-díjasok áttekintését, a haszonökonómia diadalmenetének és a tudományág önigazolásának lehetünk tanúi. Ám Keynes nyomán optimisták lehetünk: Az eszmék ereje messze meghaladja a hagyományos érdekekét. Az igazságot korszerű formában tükröző új eszmék előbb vagy utóbb utat törnek maguknak. A fenntartható és valódi emberi fejlődés szellemét már semmilyen érdek vagy hatalom erejével nem lehet visszaszuszakolni a palackba!

[13] 24. fejezet, *Záró megjegyzések*, 383.

1. táblázat: Közgazdasági Nobel-díjasok

Év	Kép	Név, ország	* †	Ország	Miért kapta?	E/U ¹⁴
1969		Ragnar Frisch	1895–1973	Norvégia	A gazdasági folyamatok elemzésére szolgáló dinamikus modellek kifejlesztéséért és alkalmazásáért	U
		Jan Tinbergen	1903–1994	Hollandia		U
1970		Paul Anthony Samuelson	1915–2009	USA	A statikus és dinamikus gazdaságelmélet fejlesztése érdekében kifejtett tudományos munkájáért, és a közgazdaság-tudomány elemzési szintjének emeléséhez való aktív hozzájárulásáért	U
1971		Simon Kuznets	1901–1985	USA	A gazdasági növekedés empirikusan megalapozott, a fejlődés gazdasági és társadalmi struktúrájának, folyamatának új és a korábbinál mélyebb megértéséhez vezető interpretációjáért	U
1972		Kenneth J. Arrow	1921–	USA	Az általános gazdasági egyensúly elmélete és a jóléti közgazdaságtan terén nyújtott úttörő hozzájárulásukért	E
		Sir John R. Hicks	1904–1989	UK		E
1973		Wassily Leontief	1905–1999	Szovjet. – USA	Az input-output módszer kifejlesztéséért és fontos gazdasági kérdésekre való alkalmazásáért	U
1974		F. August von Hayek	1899–1992	Ausztria	A pénz és a gazdasági ingadozások elméletével kapcsolatos úttörő munkájukért és a gazdasági, társadalmi és intézményi jelenségek kölcsönös összefüggésének mélyreható elemzéséért	U
		Gunnar Myrdal	1898–1987	Svédó.		E
1975		Leonyid V. Kantorovics	1912–1986	Szovjetu.	Az erőforrások optimális felhasználásának elméletéhez való hozzájárulásáért	U
		Tjalling C. Koopmans	1910–1985	Hollandia		U

[14] E - erénygazdaságtan, morálokönómia; U - utilitárius gazdaságtan, haszonökönómia.

Év	Kép	Név, ország	* †	Ország	Miért kapta?	E/U
1976		Milton Friedman	1912-2006	USA	A fogyasztáselemzéshez, a pénztörténethez és -elmélethez való hozzájárulásáért, valamint a stabilizációs politika összetettségének bemutatásáért	U
1977		James E. Meade	1907-1995	UK	A nemzetközi kereskedelem és a nemzetközi tényezőmozgások elméletének területén végzett úttörő munkájukért	U
		Bertil G. Ohlin	1899-1979	Svédó.		U
1978		Herbert A. Simon	1916-2001	USA	A gazdasági szervezetekben zajló döntési folyamatok úttörő jellegű kutatásáért	E
1979		Sir W. A. Lewis	1915-1991	Saint Lucia	A gazdasági fejlődés kutatásával kapcsolatos úttörő tevékenységükért, különös tekintettel a fejlődő országok problémáira	E
		Theodore W. Schultz	1902-1998	USA		E
1980		Laurence Robert Klein	1920-	USA	Ökonometriai modellek megalkotásáért és ezeknek a gazdasági ingadozások és a gazdaságpolitika elemzésében való felhasználásáért	U
1981		James Tobin	1918-2002	USA	A pénzpiacokra, valamint ezen piacoknak a kiadási döntésekkel, a foglalkoztatással, a termeléssel és az árakkal kapcsolatos viszonyára irányuló elemzéséért	U
1982		George J. Stigler	1911-1991	USA	A piacok működésével és szerkezetével, továbbá az állami szabályozás okaival és hatásaival kapcsolatos úttörő tanulmányaiért	U
1983		Gerard Debreu	1921-2004	Franciaország	Új elemzési módszereknek a közgazdasági elméletbe való bevezetéséért és az általános egyensúlyelmélet precíz újrafogalmazásáért	U

JELENTŐS ÉS/VAGY NOBEL-DÍJAS KÖZGAZDÁSZOK

Év	Kép	Név, ország	* †	Ország	Miért kapta?	E/U
1984		Sir Richard Stone	1913–1991	UK	A nemzetgazdasági elszámolási rendszerek kifejlesztéséhez való jelentős hozzájárulásáért, amellyel az empirikus gazdaságelemzés alapjait nagymértékben fejlesztette	U
1985		Franco Modigliani	1918–2003	Olaszo.	A pénzpiacok és a megtakarítási magatartás úttörő elemzéséért	U
1986		James McGill Buchanan	1919–	USA	A gazdasági és politikai döntéshozatal szerződéselméleti és alkotmányos alapjainak kifejlesztéséért	U
1987		Robert M. Solow	1924–	USA	A gazdasági növekedéselmélethez való hozzájárulásáért	U
1988		Maurice Félix Charles Allais	1911–2010	Franciaország	A piacok elméletéhez és az erőforrások hatékony felhasználásának elméletéhez való úttörő hozzájárulásáért	U
1989		Trygve Magnus Haavelmo	1911–1999	Norvégia	Az ökonometria valószínűségelméleti alapjainak tisztázásáért és a szimultán gazdasági struktúrák elemzéséért	U
1990		Harry M. Markowitz	1927–	USA	A portfólió kiválasztás elméletének kifejlesztéséért	U
1990		Merton H. Miller	1923–2000	USA	A vállalati pénzügyek elméletéhez való alapvető tudományos hozzájárulásáért	

Év	Kép	Név, ország	* †	Ország	Miért kapta?	E/U
1990		William Forsyth Sharpe	1934-	USA	Az ármeghatározódás tudományos elméletéhez való alapvető hozzájárulásáért pénzügyi kérdésekben	U
1991		Ronald Harry Coase	1910-	UK	A tranzakciós költségeknek és a tulajdonjogoknak az intézményi rendszerrel, valamint a gazdaság működésével kapcsolatos szerepének felfedezéséért és tisztázásáért	U
1992		Gary Stanley Becker	1930-	USA	A mikroökonómiai elemzésnek az emberi viselkedés és együttműködés, többek között a nempiaci magatartás széles területeire való kiterjesztéséért	E
1993		Robert W. Fogel	1926-	USA	A gazdaságtörténeti kutatás gazdaságelméleti és kvantitatív eszközök alkalmazásával történő megújításáért, a gazdasági és intézményes változások magyarázatának céljából	U
		Douglass Cecil North	1920-	USA		U
1994		Harsányi János	1920-2000	USA	A nemkooperatív játékelmélet egyensúlyainak úttörő elemzéséért	U
		John F. Nash Jr.	1928-	USA		U
1994		Reinhard Selten	1930-	Németo.	A nemkooperatív játékelmélet egyensúlyainak úttörő elemzéséért	U
1995		Robert E. Lucas Jr.	1937-	USA	A racionális várakozások hipotézisének kifejlesztéséért és alkalmazásáért, amellyel megváltoztatta a mikroökonómiai elemzést és lehetővé tette a gazdaságpolitika mélyebb megértését	U
1996		James A. Mirrlees	1936-	UK	Az aszimmetrikus információ melletti ösztönzők gazdasági elméletéhez való alapvető hozzájárulásukért	U
		William Vickrey	1914-1996	USA, Kanada		U

JELENTŐS ÉS/VAGY NOBEL-DÍJAS KÖZGAZDÁSZOK

Év	Kép	Név, ország	* †	Ország	Miért kapta?	E/U
1997		Robert C. Merton	1944-	USA	A derivatívák értékeinek meghatározására szolgáló új módszerükért	U
		Myron S. Scholes	1941-	Kanada, USA		U
1998		Amartya Sen	1933-	India, USA	A jóléti közgazdaságtanhoz való hozzájárulásáért	E
1999		Robert A. Mundell	1932-	Kanada	A különböző árfolyamrendszerek melletti monetáris és fiskális politika, valamint az optimális valutáris övezetek elemzéséért	U
2000		James J. Heckman	1944-	USA	A szelektív minták elemzése elméletének és módszereinek kidolgozásáért	U
		Daniel L. McFadden	1937-	USA	A diszkrét választás elemzése elméletének és módszereinek kidolgozásáért	U
2001		George A. Akerlof	1940-	USA	A piacok elemzéséért aszimmetrikus információ mellett	U
		A. Michael Spence	1943-	USA		U
2001		Joseph E. Stiglitz	1943-	USA	A piacok elemzéséért aszimmetrikus információ mellett	U
2002		Daniel Kahneman	1934-	Izrael, USA	Pszichológiai kutatási szempontoknak a gazdaságtudományba való bevezetéséért, különös tekintettel a bizonytalanság melletti emberi ítéletekre és döntéshozatalra	E
2002		Vernon L. Smith	1927-	USA	Laboratóriumi kísérleteknek az empirikus gazdasági elemzés eszközeként való alkalmazásáért, különösen a különleges piaci mechanizmusok tanulmányozásában	U

Év	Kép	Név, ország	* †	Ország	Miért kapta?	E/U
2003		Robert F. Engle	1942-	USA	Az időben változó volatilitású (ARCH) gazdasági idősorok elemzésének módszereiért	U
2003		Clive W. J. Granger	1934-	UK	Az együtt haladó trendű gazdasági idősorok elemzésének módszereiért	U
2004		Finn E. Kydland	1943-	Norvégia	A dinamikus makroökonómiahoz való hozzájárulásukért, a gazdaságpolitika időbeli konzisztenciájának és a konjunktúraciklusok vezérlő mechanizmusának területén	U
		Edward C. Prescott	1940-	USA		U
2005		Robert J. Aumann	1930-	Izrael, USA	A konfliktus és kooperáció jobb megértéséért a játékelméleti elemzésben	E
		Thomas C. Schelling	1921-	USA		E
2006		Edmund S. Phelps	1933-	USA	Az intertemporális helyettesítések makrogazdasági elemzéséért	U
2007		Leonid Hurwicz	1917- 2008	USA	A mechanizmustervezés elmélete alapjainak lefektetéséért	U
		Eric S. Maskin	1950-	USA		U
2007		Roger B. Myerson	1951-	USA	A mechanizmustervezés elmélete alapjainak lefektetéséért	U
2008		Paul Krugman	1953-	USA	A nemzetközi kereskedelem mozgásainak és a gazdasági aktivitás területi összefüggéseinek elemzéséért	U

JELENTŐS ÉS/VAGY NOBEL-DÍJAS KÖZGAZDÁSZOK

Év	Kép	Név, ország	* †	Ország	Miért kapta?	E/U
2009		Elinor Ostrom	1933-	USA	A gazdasági irányításban kifejttet elemzéseikért	U
		Oliver E. Williamson	1932-	USA		U
2010		Peter A. Diamond	1940-	USA	A munkaerőpiacok hatékonyságával kapcsolatos, a munkakeresés költségeire vonatkozó piaci elemzéseikért	U
		Dale T. Mortensen	1939-	USA		U
2010		C. A. Piassarides	1948-	Ciprus	A munkaerőpiacok hatékonyságával kapcsolatos, a munkakeresés költségeire vonatkozó piaci elemzéseikért	U
2011		Thomas J. Sargent	1943-	USA	A gazdasági folyamatokban az okok és hatások különválasztásáról szóló elméleteikért	U
		Christopher A. Sims	1942-	USA		U
2012		Alvin E. Roth	1951-	USA	A stabil allokáció elméletéért és a piaci tervezés gyakorlatáért	U
		Lloyd S. Shapley	1923-	USA		U
2013		Eugene F. Fama	1939-	USA	Az eszközárak empirikus vizsgálatában elért eredményeikért	U
		L. Peter Hansen	1952-	USA		U
2013		Robert J. Shiller	1946-	USA	Az eszközárak empirikus vizsgálatában elért eredményeikért	U

IRODALOM

- Bekker Zs. (szerk.) (2000): *Alapművek, alapirányzatok*. Aula, Budapest.
- Bekker Zs. (szerk.) (2005): *Közgazdasági Nobel-díjasok 1969–2004*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Kerszöv, Budapest.
- Bödök Zs. (1997): *Nobel-díjas magyarok*. Nap Kiadó, Dunaszerdahely.
- Csiszárík-Kocsir Á. (2011a): *A gazdasági válság hatásainak vizsgálata életkor szerint egy primer kutatás eredményeinek tükrében*. Erdei Ferenc VI. Tudományos Konferencia, Kecskemét, 2011. augusztus 25. Kecskeméti Főiskola, Kertészeti Főiskolai Kar.
- Csiszárík-Kocsir Á. (2011b): *A gazdasági válság hatásai az iskolai végzettség alapján képzett csoportokban egy kvantitatív kutatás eredményeinek tükrében*. Erdei Ferenc VI. Tudományos Konferencia, Kecskemét, 2011. augusztus 25. Kecskeméti Főiskola, Kertészeti Főiskolai Kar.
- Csiszárík-Kocsir Á. (2012): *A gazdasági válság hatására kialakult recesszió érzékelése egy kérdőíves kutatás eredményeinek tükrében*. Humánpolitikai Szemle, március.
- Friedman, M. (1953): A pozitív közgazdaságtan módszertana. In: Bekker Zsuzsa (szerk.) (2000): *Alapművek, alapirányzatok*. Aula, Budapest.
- Friedman, M. (1957): *A Theory of the Consumption Function*. Princeton University Press.
- Heuser, U. J. (1997a): Milton Friedman – Pénz, szabadság, ideológia. In: Nikolaus Piper: *Híres közgazdászok az ókortól napjainkig*. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Heuser, U. J. (1997b): Paul Anthony Samuelson – Az utolsó generalista. In: Nikolaus Piper: *Híres közgazdászok az ókortól napjainkig*. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Hickel, R. (1997): Joan Violet Robinson – Egy lánglelkű nő a férficsapatban. In: Nikolaus Piper: *Híres közgazdászok az ókortól napjainkig*. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Hoffmann, A. (1997a): Ronald Coase – A piac ára. In: Nikolaus Piper: *Híres közgazdászok az ókortól napjainkig*. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Kuznets, S. (1971): *Modern Economic Growth: Findings and Reflections*. Lecture to the memory of Alfred Nobel, December 11.
- Maier, H. (1997): Nyikolaj D. Kondratyev – A haladás hullámai. In: Nikolaus Piper: *Híres közgazdászok az ókortól napjainkig*. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Málik J. Z. (2013): *Az utilitarizmus négy különböző paradigmájáról*. Jog – Állam – Politika, 3. sz.
- Marshall, A. (1890): *Principles of Economics*. Macmillan & Co. Ltd., London.
- Matzner, E. (1997): Gunnar Myrdal – A laissez faire-en túl. In: Nikolaus Piper: *Híres közgazdászok az ókortól napjainkig*. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Pintér T (2013): Az európai integráció emberképe. In: Róbert Péter (szerk.): *Gazdaság és morál: tiszta társadalom, tiszta gazdaság*. Széchenyi István Egyetem, Győr.

SUMMARY

In this article we overview the work of the 74 scientists, who has been awarded the „Economic Nobel-prize”. We classify them into the categories of utilitarian economics (legitimizing the primacy of material utility, building heavily on

abstract mathematics and hiperrational consumer) and moral economics (focusing on human happiness and moral, which are harder to quantify). Although the domination of utilitarianism is continuous and beyond debate, we understand this fact as a derivation from the original intention of Alfred Nobel and from the original spirit of economics as formulated by Alfred Marshall. We take an optimistic point in foreseeing the turn of this tendency, based on Keynes.